

Reactie PAX op AIV/CAVV rapport

"Autonome Wapensystemen

De noodzaak van Betekenisvolle
Menselijke Controle"

No. 97 AIV / No. 26 CAVV, oktober 2015

November 2015

Inleiding

Voor u ligt een korte reactie van PAX op het AIV/CAVV advies “Autonome Wapensystemen: de noodzaak van Betekenisvolle Menselijke Controle.” Er is op aanvraag ook een annex beschikbaar waarin gedetailleerd wordt ingegaan op de diverse hoofdstukken uit het rapport.

Naast de vele juridische en operationele vragen roept de ontwikkeling rondom autonome wapensystemen met name ethische en morele vragen op. Willen wij de beslissing over leven en dood overdragen aan machines? Is dit een wenselijke ontwikkeling binnen oorlogsvoering? Wat verliezen we hiermee aan menselijke waardigheid en aan controle? Vanuit een combinatie van elkaar versterkende ethische, maatschappelijke, operationele, juridische en veiligheidsbezwaren heeft PAX tezamen met enkele andere organisaties in april 2013 de Campaign to Stop Killer Robots opgericht.¹ Deze internationale coalitie beoogt een verbod op de ontwikkeling, de productie en het gebruik van wapens die, eenmaal geactiveerd, zonder betekenisvolle menselijke controle doelen selecteren en uitschakelen. Dergelijke wapens worden volledig autonome wapensystemen, Killer Robots of lethal autonomous weapon systems (LAWS) genoemd.²

Waarom is het ethische imperatief voor PAX zo essentieel? PAX ziet het uitbesteden van de zogeheten kill-decision, in essentie als het uitbesteden van moraliteit. Dit tast de menselijke waardigheid aan. De waardigheid van de mensen die aangevallen worden, maar ook van de militairen en diegenen uit wiens naam gehandeld wordt. De uiteindelijke beslissing over leven en dood moet vanuit ethisch perspectief genomen worden, of op zijn minst op een betekenisvolle manier gecontroleerd worden, door een mens. Beslissen over leven en dood is een menselijke aangelegenheid. Je wilt geen beslissing op basis van een algoritme; het moet een bewuste keuze zijn.

Binaire besluitvormingsprocessen doen de complexiteit van beslissingen over leven en dood geen recht. De emotionele en operationele complexiteit van oorlogsvoering dicteert dat besluiten over leven en dood voorbehouden moeten zijn aan de mens. PAX vindt LAWS aldus onethisch van aard en het ultieme voorbeeld van demoralisering van oorlogsvoering. Al zouden deze wapens – en dat lijkt onvoorstelbaar – zich in de toekomst aan het humanitair oorlogsrecht kunnen houden – dan nog moet de beslissing over leven en dood niet aan een machine worden overgelaten.

¹ Voor meer informatie zie: www.stopkillerrobots.nl of www.stopkillerrobots.org. Zie ook de beleidsnotitie van PAX (juni 2015) “[Stop Killer Robots: Waarom een verbod noodzakelijk is en wat Nederland kan doen](#)” het rapport van PAX (2014), “[Deadly Decisions, 8 objections to Killer Robots](#)” en een artikel van PAX (november 2013), “[Robotisering van het leger reëel gevaar](#)”.

² Er zijn verschillende benamingen voor dodelijke autonome wapensystemen. PAX gebruikt het begrip Killer Robots, maar aangezien binnen de Conventie voor Conventionele Wapens (CCW) voornamelijk de term *Lethal Autonomous Weapon Systems* (LAWS) gebruikt wordt hanteren wij hier deze term. Andere benamingen zijn *Lethal Autonomous Robotic Systems* (LARs), Fully Autonomous Weapons Systems (FAWs) of volledig autonome wapensystemen.

Via onderzoek en internationale politieke lobby en publieksacties streeft [PAX](#) naar een preventief verbod. In aanloop naar een dergelijk internationaal juridisch bindend verdrag, roept PAX in Nederland op tot publieke discussie alsmede nationaal beleid en/of een nationaal moratorium of verbod. Deze nationale stappen kunnen uiteraard een belangrijke bijdrage leveren aan de voortgang van het internationale proces.

Algemene conclusie PAX

PAX is blij met [adviesaanvraag](#) van Minister Koenders en Minister Hennis-Plasschaert aan de AIV en de CAVV om aan de hand van 5 vragen autonome wapensystemen te bestuderen. Deze aanvraag en het [rapport](#) zelf zijn welkome structurering van de publieke en politieke discussie en een startpunt voor de formulering van een nationaal standpunt. Zoals uit deze reactie duidelijk moge worden verwacht PAX dat de ministers kritisch zullen zijn in hun reactie op het rapport.

Beide Nederlandse ministers hebben terecht veel aandacht aan de huidige trend richting autonomie binnen oorlogsvoering en het is goed dat ze dit advies hebben aangevraagd. Dit rapport is behulpzaam om de broodnodige discussie in Nederland, maar ook internationaal, verder te structureren. Er staan enkele waardevolle aanbevelingen in, met name rondom betekenisvolle menselijke controle en de noodzaak om dit concept verder uit te diepen en internationaal te bespreken.

Derhalve is het goed dat het rapport, met de mooie subtitel “Noodzaak van betekenisvolle menselijke controle” er is. Desalniettemin is PAX zeer kritisch op de inhoud van het rapport.³ Het rapport leest alsof het toewerkt naar een vooraf reeds ingenomen standpunt dat autonome wapens niet perse een probleem zijn en dat extra maatregelen, laat staan een verbod, dus niet nodig zijn. Er is een sterke voorkeur om op een *case by case* benadering naar deze wapens te kijken en er vanuit te gaan dat ze sowieso onder het bestaande Humanitair Oorlogsrecht (HOR) vallen. En mocht dat laatste niet het geval zijn dan zal dat, aldus de redenering van de commissie, voorkomen worden door de nationale wapenreviews (artikel 36 van de Geneefse Conventies). PAX vindt dit te eenduidig, de praktijk is veel weerbarstiger en bovendien hebben in het verleden wel vaker wapens, denk aan clustermunities, nationale reviews gepasseerd die later toch niet discriminatoir of proportioneel bleken te zijn. Ook zijn de nationale wapenreviews niet transparant en worden ze slechts door een kleine groep staten uitgevoerd. Misschien nog belangrijker, dergelijke reviews kijken naar wapens en wapensystemen, maar hier betreft met name een nieuwe ontwikkeling en nog wel een met grote ethische implicaties. Kortom volgens PAX gaat de commissie te snel voorbij aan het ethische imperatief.

Het rapport ademt een groot vertrouwen in technologie en technologische fixes. Er is te veel vertrouwen in de goede intenties van staten (en niet statelijke actoren komen slechts in 1 zin

³ Zie ook de reactie van J. Gruiters en M. Struyk in de NRC van 3 november 2015: [“Killer robots moeten vooral nog lang sciencefiction blijven”](#).

aan bod) en uit het rapport straalt te veel vertrouwen uit dat staten dergelijke wapens zorgvuldig zullen gebruiken. Er is te veel vertrouwen in de (preventieve) werking van nationale wapenreviews en het humanitair oorlogsrecht. Er is te veel vertrouwen dat je deze materie na 5 jaar weer opnieuw kunt bekijken.

Er is daarentegen te weinig vertrouwen in wat vele wetenschappers roepen, namelijk dat ontwikkelingen heel snel gaan en de potentiële gevaren groot en mogelijk onbeheersbaar zijn. Bij twijfel sta je op de rem en ga je niet volle kracht vooruit. De commissies lijken daarentegen alle opties open te willen houden voor de Nederlandse krijgsmacht. Goed opletten, maar blijven zitten waar je zit, lijkt het adagium. Een gemiste kans wat PAX betreft.

De kritiek van PAX valt uiteen in drie categorieën:

1. De definities zijn onduidelijk, niet gangbaar en dermate breed dat ze bijna betekenisloos zijn;
2. Het adviesrapport is zeer gericht op Nederland en doet geen recht aan de internationale discussie, alsmede het gegeven dat dit een *global issue* is.
3. Gebrek aan urgentie besef: alhoewel er volgens het rapport zorgen zijn, is de horizon van het rapport 10 jaar.

Ad 1. Definities (oftewel: de loop als loophole).

In de gangbare definitie van LAWS wordt onderscheid gemaakt tussen wapensystemen waarbij de mens *in-the-loop*, *on-the-loop* en *out-of-the-loop* is, waarbij de laatste categorie LAWS betreft.⁴ De *loop* gaat hier over de mate van autonomie over de kritieke functies van een wapensysteem, namelijk selecteren en aanvallen van een doelwit. Het rapport rekt de definitie van de *loop* op naar het gehele *targeting* proces, en noemt dat de *wider loop*: zonder controle over het wapen wanneer eenmaal tot inzet wordt overgegaan, maar wel onderdeel van de besluitvorming over de parameters waarbinnen tot inzet wordt besloten.⁵

De betekenisvolle menselijke controle zou dan volgens het advies impliciet binnen de *wider loop* kunnen plaatsvinden. PAX is van mening dat dit niet gezien kan worden als *meaningful human control*. Deze definitie legt de verantwoordelijkheid en de controle namelijk dermate vroeg in het proces, dat er geen betekenisvolle menselijke controle over autonomie in de kritische functies (selecteren en aanvallen) meer is. Dit terwijl voor PAX – en vele andere

⁴ Human Rights Watch & Harvard Law School's International Human Rights Clinic (november 2012): [Losing Humanity: The Case against Killer Robots](#)

⁵ Op P.10 van het adviesrapport staat: "Voorafgaand aan het proces dat het wapen uitvoert om een individueel doel te selecteren en aan te vallen, hebben immers mensen het besluit genomen het wapen in te zetten. Dit besluit maakt deel uit van het zogeheten targetingproces, waaronder ook elementen als het formuleren van doelstellingen, doelselectie, wapenselectie en uitvoeringsplanning vallen. Daarbij worden ook de mogelijke gevolgen voor de burgerbevolking meegewogen".

organisaties, zoals het ICRC en Human Rights Watch – invloed op het kritische proces van het selecteren en aanvallen van doelen absoluut cruciaal is.

Het rapport stelt zelf “dat zeker de komende tien jaar mensen de afwegingen inzake onderscheid, proportionaliteit en voorzorg zullen moeten maken.”⁶ Menselijke controle over de kritische functies van selectie en aanvallen van doelen is daarbij essentieel om deze controle betekenisvol te maken.

Het rapport stelt dat huidige autonome wapensystemen betekenisvolle menselijke controle hebben en dat er alleen bij wapens met vergevorderde kunstmatige intelligentie sprake zou kunnen zijn van volledig autonome wapensystemen. Dan, zo stelt het rapport, zou de mens *beyond the wider loop* zijn, wat wellicht problematisch zou zijn. Maar, zo stelt het rapport, is het is maar de vraag of dergelijke wapens er komen en welke staat dergelijke wapens dan zou willen gebruiken. Als lezer krijg je daarmee het gevoel dat het probleem zo weg gedefinieerd wordt.

Ad 2. Nederlandse focus en onvoldoende aandacht voor globale gevolgen.

Het rapport – wellicht ook door de vragen van de adviesaanvraag – heeft een erg Nederlandse focus. De internationale discussie komt summier aan bod, terwijl het onderwerp bij uitstek een internationaal karakter heeft en Nederland niet in een bubbel opereert. Het rapport focust uitsluitend op de mate waarin Nederland autonomie in wapensystemen wil, maar niet over wat er gebeurt als veel landen de beschikking hebben over dergelijke systemen, wat de gevolgen van brede proliferatie zijn, of wat er gebeurt als Nederland niet de gebruiker is maar degene die de gevolgen van dergelijke wapens ervaart?

Zo staat er in het rapport weinig tot niets in over het proliferatie risico en de rol van niet-staatelijke actoren (iets dat bevreemdt gezien de huidige discussie over bewapende drones). Ook de gevolgen van een nieuwe arms race alsmede de daaruit voortvloeiende *global insecurity* worden onderbelicht. Een omissie gezien de implicaties van deze wapensystemen, die kunnen leiden tot grote internationale destabilisering, want het betreft een fundamenteel andere vorm van oorlogsvoering met ongekende mogelijkheden.

⁶ P. 28. van het adviesrapport.

Ad 3. Gebrek aan urgentiebesef.

De horizon van het rapport is nu 10 jaar, maar ondanks alle inherente onzekerheden zou een iets verdere blik juist goed zijn geweest, bijvoorbeeld ook met oog op ontwikkelingen rondom kunstmatige intelligentie waar men niet geheel gerust op is. Daarnaast heeft PAX twijfels of men zelfs voor 10 jaar de ontwikkelingen wel adequaat weet in te schatten. Afgelopen zomer riepen 3.000 onderzoekers op het gebied van kunstmatige intelligentie en robotica, juist op tot een verbod op autonome wapens. Volgens de ondertekenaars “heeft de technologie van kunstmatige intelligentie een punt bereikt waar de inzet van zulke systemen [...] binnen een aantal jaren, niet decennia, mogelijk is.” Het is vreemd dat de commissies de inschatting van zoveel prominente experts op het gebied van kunstmatige intelligentie opzij schuiven. Als de experts bezorgd zijn en pleiten voor limitering van hun eigen werkterrein, moet er wel wat aan de hand zijn.⁷

Daarnaast adviseren de commissies de regering “over vijf jaar de bruikbaarheid van dit advies opnieuw tegen het licht te houden”. Dit is volgens PAX geen proactieve, maar een veel te afwachtende opstelling. Deze afwachtende houding bevreemdt, aangezien er nu juist een mogelijkheid ligt om preventief en met inachtneming van het voorzorgsprincipe de kaders aan te geven.

Zoals oud-minister van Buitenlandse Zaken Timmermans destijds zei: *“Het is altijd zo, in de hele militaire geschiedenis, dat de regelgeving achter de feiten aanloopt. Eerst komen er nieuwe wapensystemen, en die worden dan ingezet, en vervolgens gaat men dan denken: binnen welke regelgeving vindt die inzet plaats en klopt dat wel?”*⁸

Een vaak gehoord argument bij vrijwel elk proces rondom wapenbeheersing is dat bestaande wetgeving afdoende is. Het bestaand oorlogsrecht beperkt en limiteert het gebruik van bepaalde wapens, maar toch achten staten het soms noodzakelijk om extra wetgeving toe te voegen aan het bestaande juridische raamwerk. Dat gebeurde eerder bij wapensystemen als clusterprojectielen, anti-persoonsmijnen, *blinding laser weapons* en biologische en chemische wapens. Enerzijds laat dit zien dat de bestaande regelgeving niet afdoende is om controversiële wapensystemen te reguleren, anderzijds laten deze verdragen zien dat internationale regulering in de vorm van verdragen effectief kan zijn in het beperken van het gebruik van controversiële wapens. ♦

⁷ Zie: <http://futureoflife.org/open-letter-autonomous-weapons> .

⁸ J. Eijssvoogel & M. Kranenburg “Ik worstel enorm met het gebruik van drones” NRC Handelsblad: 18 december 2012.

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met Programma Directeur Veiligheid en Ontwapening bij PAX, Miriam Struyk: struyk@paxvoorvrede.nl.

www.paxvoorvrede.nl

Godebaldkwartier 74   www.paxvoorvred.nl   P.O. Box 19318
3511 DZ Utrecht   info@paxforpeace.nl   3501 DH Utrecht
The Netherlands   +31 (0)30 233 33 46   The Netherlands